

УДК 338.439.4:637.5

Кіт В.Г., к.е.н., доцент[©], **Гримак О.Я.**, к.е.н., доцент
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького

ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Розглядаються проблеми підвищення ефективності виробництв молока, збільшення поголів'я корів та підвищення їх продуктивності, пропонуються можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: ефективність виробництва, молочне скотарство, затрати праці, прибуток, собівартість, самокупність, самофінансування.

Постановка проблеми. В результаті реформування аграрного сектора економіки України у Львівській області основними виробниками даної продукції стали особисті селянські господарства. Великі сільськогосподарські підприємства розукрупнено. Розміри багатьох існуючих підприємств недостатні для ефективного ведення молочного скотарства.

Реформування сфери сільськогосподарського виробництва призвело до катастрофічного скорочення поголів'я корів та зниження їх продуктивності. Відсутність чіткої державної політики щодо розвитку аграрного сектору загалом та молочного скотарства зокрема призвели до того що Україна будучи житницею Європи стала імпортером продуктів харчування. На сьогоднішній день у наших супермаркетах ми купляємо молоко та молокопродукцію польських та білоруських товаровиробників, маючи найкращі умови в Європі для виробництва власно.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий вклад в розробку теорії практики розвитку агропромислового комплексу внесли П.П.Борщевський, О.А.Бугуцький, В.Г.Галанець, П.М.Герасим, М.В.Гладій, Д.І.Гнаткович, Н.М.Котько, І.І.Лукінов, В.В.Липчук, В.Я.Месель-Веселяк, О.М.Онищенко, П.Т.Саблук, В.М.Трегобчук, Р.І.Тринько, Г.В.Черевко, О.М.Шпичак В.В.Юрчишин, та багато інших. На фоні загально-теоретичних і прикладних досліджень економіки і організації сільськогосподарського виробництва виникають дуже важливі проблеми, що потребують вирішення. Серед них особливої уваги заслуговує проблема розвитку молоко-продуктового підкомплексу в умовах переходу до ринку.

Ринок молочної продукції в процесі ринкової трансформації економіки став одним з тих секторів, які опинились в найбільш скрутному становищі. З одного боку рентабельність молочної продукції є відносно низькою в силу значної трудомісткості виробництва, а з іншого молоко та продукти його переробки не можуть зберігатись не спожитими тривалий час, що вимагає

[©] Кіт В.Г., Гримак О.Я., 2011

пошуку шляхів оперативного їх збуту. Водночас, молокопродукти є надзвичайно цінними та незамінними в харчовому раціоні населення, що робить молокопродуктовий підкомплекс стратегічно важливим в системі державних пріоритетів.

Сьогодні відбувається глибока реорганізація соціально-економічних основ функціонування господарського комплексу держави в цілому і його окремих виробничих підсистем. Серед них на одному із чільних місць перебуває агропродовольчий сектор, де створюється більше третини національного доходу, формується 70% об'єму загального роздрібного товарообороту, визначається структура та якість продовольчих ресурсів, рівень їх споживання різними соціальними та віковими групами населення, а отже і стан їх здоров'я та працездатності [1].

Молокопродуктовий підкомплекс відзначається деякими специфічними господарськими та організаційно-економічними особливостями. Насамперед - специфічним характером виробництва, який є дещо своєрідним з огляду на неможливість зберігання непереробленої продукції навіть короткий період часу, що вимагає пошуку каналів її оперативної реалізації [1]. Крім того, виробництво молока значною мірою орієнтується на ферми невеликих розмірів, а агропромислові фірми не прагнуть вкладати в них капітал, оскільки продукція цих ферм має відносно низьку рентабельність [2].

Метою дослідження є виявлення причин низької ефективності виробництва молока аграрними підприємствами

Виклад основного матеріалу. Внаслідок цілого ряду причин і в першу чергу наявності адміністративно-командної системи порушення ринкової системи господарювання в країні створився дефіцит з продуктів харчування. Проблема продовольства сьогодні є проблемою номер один. У її вирішенні особливе місце належить питанню збільшення виробництва і споживання молока.

Цінність молока і продуктів його переробки полягає в тому, що вони є незамінними по поживності продуктами харчування, бо вміщують близько 120 цінних компонентів: білків, жирів, вуглеводів, мінеральних речовин макро- і мікроелементів і майже всі відомі вітаміни і ферменти.

Науково-обґрунтована норма споживання молока і молочних продуктів (у перерахунку на молоко) на душу населення в рік складає 380 кг, у тому числі 120 кг молока у свіжому вигляді. Фактично сьогодні споживаємо 225-230 кг, що становить близько 61% норми. Звідси перед сільськогосподарськими підприємствами постає одне з перших завдань – в найближчий час збільшити виробництво молока на 30-35%.

Одночасно із збільшенням виробництва молока потрібно подбати про перебудову економіки молочних господарств, забезпечити їх високу рентабельність, самоокупність і самофінансування. Оскільки багато господарств сьогодні ледве покривають свої витрати на виробництво молока.

Рівень і ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Львівщини за останні роки наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Економічна ефективність виробництва молока
в сільськогосподарських підприємствах Львівської області**

Показники	Роки		2010 р. у % до 2008 р.
	2008	2010	
I. Факторні:			
надій молока на одну корову, кг	2655	2999	112,9
вихід телят на 100 корів, голів	69	70	101,4
витрати кормів на 1 ц молока, ц. корм. од.	1,43	1,54	107,7
витрати кормів на корову віднесені на молоко, ц. корм. од.	38,0	46,2	121,5
II. Результативні:			
затрати праці на 1 ц молока, люд. год.	7,1	7,9	111,2
реалізовано молока, т.	19207	17553	91,4
середня ціна реалізованого 1 ц молока, грн.	148,77	220,88	148,4
вартість реалізованого молока, тис. грн.	28574,2	38771,1	135,7
собівартість 1 ц молока, грн.	135,9	191,74	141,0
витрати на реалізоване молоко, тис. грн.	26119,6	33656,1	128,9
III. Прибуток:			
всього, тис. грн.	2454,6	5115,0	2,1 раз
на 1 ц молока, грн.	12,78	29,14	2,3 раз
рівень рентабельності, %	9,4	15,2	

При вивченні показників ефективності виробництва молока ми поділили їх на дві групи: факторні, що впливають на ефективність і результативні, які безпосередньо характеризують економічну доцільність виробництва. Наведені в таблиці показники свідчать про те, що факторні показники дещо поліпшились: на 12,9% зріс надій на корову, на 1,4% зріс вихід телят на 100 корів, але вихід телят є дуже низький. Поряд з деяким поліпшенням окремих показників знизилась продуктивність праці на 11,2 %, зросли витрати кормів на 1 ц молока з 1,43 до 1,54 ц корм. од., що на 18,4% є вищими від зоотехнічних норм.

Відбулось зростання собівартості 1 ц молока в 2010 році на 55,75 грн., або на 41% в порівнянні з 2008 роком. Причин же росту собівартості молока в сільськогосподарських підприємствах є декілька. Їх можна поділити на суб'єктивні або внутрігосподарські та об'єктивні, зовнішні, які не залежать від господарства. Розглянемо спочатку внутрігосподарські. Найперше в 2010 році витрати кормів на корову зросли на 21,5%, а продуктивність – лише на 12,9%, внаслідок чого витрати кормів на 1 ц молока зросли на 0,13 ц корм. од. А це при середній вартості 1 ц кормів 62,2 грн. складає на 1 ц додаткових витрат на суму 6,84 грн.

При надої до 3,500 кг норма витрат кормів на 1 ц молока не повинна перевищувати 1,3 ц корм. од. при фактичних 1,54 або на 0,11 ц корм. од.

більше, а це додаткові витрати на 1 ц молока.

Значний вплив на ефективність молочного скотарства має ліквідація яловості, яка в підприємствах складає 30%. За даними наукових досліджень ялова корова дає на 500-600 кг молока менше в рік.

З об'єктивних причин, які впливають на собівартість молока є підвищення цін на мінеральні добрива, пальне, запчастини, дрібний інвентар та інше. Ціни на добриво, бензин, інше пальне впливають на собівартість кормів, а дорогі корми підвищують собівартість молока і знижують рентабельність його виробництва.

На основі проведеного аналізу виявлені такі шляхи підвищення економічної ефективності виробництва молока:

1. Поліпшення умов годівлі і доведення витрат кормів до зоотехнічної норми 1,3 ц корм. од.;

2. Ліквідація яловості.

Ліквідація перегулів корів та їх яловості є важливим джерелом збільшення виробництва молока, а також основою зниження собівартості продукції. Так зростання виходу телят з розрахунку на 100 корів на 1% зумовлює підвищення їх молочної продуктивності на 1,5-2% нескладні розрахунки дають нам можливість стверджувати, що при доведенні виходу телят на 100 корів до 95 голів ми можемо мати зростання продуктивності корів на 37-50%.

І крім згаданих вище заходів є ще можливості підвищити економічну ефективність виробництва молока за рахунок вдосконалення технологій виробництва, підвищення рівня механізації шляхом запровадження прогресивних форм організації і оплати праці.

Найбільш болюче питання - це фінансовий стан сільськогосподарських товаровиробників. Він залежить від багатьох чинників: фінансово-економічної політики держави, загального рівня розвитку продуктивних сил, розміщення і спеціалізації сільськогосподарського виробництва, ступеня кооперації, організації праці і управління. Велика депресія, нестабільність виробництва, інфляція, коливання цін великою мірою дестабілізують сільськогосподарське виробництво і негативно позначаються на фінансово-економічних показниках товаровиробників.

Процес розвитку різних форм господарювання і становлення колективних, акціонерних, кооперативних і державних форм господарювання досить тривалий, складний і суперечливий і не можна допустити, щоб він супроводжувався скорочуванням поголів'я продуктивної худоби та зниженням виробництва його продукції. Тому необхідний комплекс заходів для збереження стада і подальшого його збільшення. Серед цих заходів провідне місце повинно займати зміцнення кормової бази, система відтворення стада, удосконалення годівлі та утримання худоби, комплексна механізація виробничих процесів і раціональна організація збуту продукції.

Важливою умовою розвитку тваринництва, резервом збільшення виробництва молока і м'яса та зниження їх собівартості є його раціональне

розміщення і спеціалізація на виробництві молока і м'яса. Структура земельних угідь, наявність великої кількості природних лук і пасовищ, висока ефективність польового кормовиробництва дозволяють спеціалізуватись на молочному і м'ясомолочному виробництві.

Література

1. Гайдуцький П. І. Досвід реформування сільського господарства у Східній Німеччині та можливості його використання в Україні / П. І. Гайдуцький, В.В. Юрчишин // Економіка України. – 1998. – № 12. – С.39-43.
2. Юрчишин В. Фермерство: проблеми кооперування / В.Юрчишин // Економіка АПК. - № 2-3. – 1994. - С.25-31.
3. Довжик О.О. Економічний механізм підвищення ефективності молочного скотарства в Україні / О.О. Довжик // Вісник ХНАУ: Серія: «Економіка АПК і природокористування». – 2007. - №6. – С. 250-260.

Summary

Kit V.G., Grymak O.Ya.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskij*

MAIN WAYS OF INCREASING MILK PRODUCTION AND EFFICIENCY IN DAIRY CATTLE FARMING

*In the article main problems of increasing efficiency in dairy cattle farming
and path of milk production bulk are considered.*

Стаття надійшла до редакції 14.04.2011 р.